

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS

OLIV VA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA'LIM VAZIRLIGI

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

TABIATSHUNOSLIK VA GEOGRAFIYA FAKULTETI

«UMUMIY KIMYO» KAFEDRASI

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

TABIATSHUNOSLIK VA GEOGRAFIYA FAKULTETI

PESTITSIDLARNING ATROF – MUHITGA ZARARLI TA'SIRI VA

«UMUMIY KIMYO» KAFEDRASI

XUDAYBERGANOV OYBEK IKROMOVICH

5140500 - KIMYO ta'lim yo'nalishi bo'yicha

bakalavr darajasini olish uchun

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

Mavzu: PESTITSIDLARNING ATROF – MUHITGA ZARARLI TA'SIRI
VA UNING OLDINI OLIISH CHORA TADBIRLARI

Ilmiy rahbar:

IMZONI TASHI
KASTULAN
k.f.n. Polvonov X.Q.

Urganch - 2015 yil

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI**

**TABIATSHUNOSLIK VA GEOGRAFIYA FAKULTETI
«UMUMIY KIMYO» KAFEDRASI**

**PESTITSIDLARNING ATROF – MUHITGA ZARARLI TA'SIRI VA
UNING OLDINI OLISH CHORA TADBIRLARI**

Bajaruvchi: Xudayberganov O.I.

Rahbar: k.f.n. Polvonov X.Q.

**Urganch shahri
2015-yil**

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI
TABIATSHUNOSLIK VA GEOGRAFIYA FAKULTETI

«UMUMIY KIMYO» KAFEDRASI

BITIRUV MALAKAVIY ISHNI BAJARISH BO'YICHA

TOPSHIRIQLAR REJASI:

1. Talaba Xudayberganov Oybek Ikromovichga Universitet rektorining «№ 217-T, § 3»-sonli 20.12.2014 dagi buyrug'i bilan bitiruv malakaviy ish bajarish «Pestitsidlarning atrof – muhitga zararli ta'siri va uning oldini olish chora tadbirlari» mavzusi tasdiqlangan.
2. Kafedra majlisining qaroriga binoan k.f.n., dotsent Polvonov X.Q. bitiruv malakaviy ishini bajarishga rahbar qilib tayinlangan.
3. Bitiruv malakaviy ishining tarkibiy tuzilmasi: kirish, 4 ta bob, xulosa va foydalanilgan adabiyotlar ro'yhatidan hamda ilovalardan iborat.
4. Bitiruv malakaviy ish uchun ma'lumotlar ilmiy maqolalardan, adabiyotlardan va internetdan olindi.
5. Bitiruv malakaviy ishda - ilova yo'q.

Bitiruv malakaviy ishni bajarish jadvali

<i>№</i>	<i>Bajarilgan ishning mazmuni</i>	<i>Bajarish muddati</i>
1	Kirish.	10.01.2015
2	I. Pestitsidlarning turlari	09.02.2015
3	II. Organik birikmalarning pestitsidlik xossalari	16.03.2015
4	III. Pestitsidlarning tashqi atrof-muhitga ta'sirlari	20.04.2015
5	IV. Pestitsidlar qo'llanilishining fizik – kimyoviy asoslari pestitsidlarning qo'llanish shakllari	11.05.2015
6	Bitiruv malakaviy ishini elektron shaklini yaratish	01.06.2015
7	Meyoriy hujjatlarni rasmiylashtirish	08.06.2015

Bitiruv malakaviy ish rahbari: dotsent Polvonov X.Q.

Bajaruvchi talaba: Xudayberganov O.I.

2014 yil «14» Noyabr

Topshiriqlar rejasi va jadvali kafedra majlisida 2014 yil tasdiqlandi
(«6»- sonli bayonnoma)

Kafedra mudiri: k.f.n. dots. Hasanov SH. _____

BITIRUV MALAKAVIY ISH BO'YICHA RAHBARINING MULOHAZALARI

Talaba: Xudayberganov Oybek Ikromovich

Bitiruv malakaviy ish mavzusi: «Pestitsidlarning atrof-muhitga zararli ta'siri va uning oldini olish chora tadbirlari»

Bitiruv malakaviy ish hajmi: 87 bet.

Tushuntirish qismi: 78 bet.

Ilovalar soni: yo'q.

Mavzuning dolzarbligi. Pestitsid moddalar qishloq xo'jaligida ishtilganda, ular atrof – muhitga qanday ta'sir ko'rsatishi hamda qanday salbiy oqibatlarga olib kelishligini tahlil qilishdan taqqoslashdan iborat.

Bitiruvchi umumkasbiy va maxsus tayyorgarligining tavsifi: Xudayberganov Oybek kimyo yo'nalishi bo'yicha fanlarni mukammal o'zlashtirdi.

Bitiruvchi talabaning mustaqil ishni bajarish layoqati, maxsus adabiyotlardan foydalanish qobiliyati va shaxsiy xususiyatlari: Xudayberganov Oybek Ikromovich o'qish davomida olgan bilimlari asosida oldiga qo'yilgan kimyoga oid muammolarni mustaqil yecha oladi. Internetdan foydalana oladi. Xudayberganov Oybek Ikromovich qobiliyati, muomalasi, bilimga tirishqoqliligi hamda bilimga chanqoqligi boshqa kursdoshlaridan ajralib turadi.

Bitiruv malakaviy ishning ijobiy tomonlari: Pestitsidlar o'simliklarni zararkunanda va kasalliklardan saqlash bilan birga, hosildorlikning o'sishiga yordam beradi. Biroq keyingi vaqtlarda ular tuproqda va landshaftlarda to'planib fitosenozlaiga, biosenozlarga va ular orqali ko'pchilik hayvonot dunyosi hamda odamzotga ko'rsatadigari salbiy ta'siri ortib bormoqda.

Bitiruv malakaviy ishga qo'yilgan talablarning bajarilishi darajasi: Ish bitiruv malakaviy ishga qo'yilgan talablar asosida bajarilgan.

Bitiruv malakaviy ish rahbari:

k.f.n.,dots. Polvonov X.Q.

2015 yil «18» Iyun

**Urganch Davlat Universiteti Tabiatshunoslik va geografiya fakulteti Kimyo
ta'lim yo'nalishi talabasi Xudayberganov Oybek Ikromovichning
Bitiruv malakaviy ishiga**

T A Q R I Z

Malakaviy ish mavzusi «Pestitsidlarning atrof-muhitga zararli ta'siri va uning oldini olish chora tadbirlari»

Malakaviy ishning hajmi 87 bet.

a) tushuntirish qismi varaqlar soni: 78 betdan iborat

b) ilovalar soni: - yo'q

Bitiruv malakaviy ish mavzusining dolzarbligi va berilgan topshiriqqa mosligi. Biosferaning asosiy qismlaridan biri hisoblangan tuproq insoniyat hayotida eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Tuproq quyosh energiyasini ko'proq o'ziga singdirish qobiliyatiga ega bo'lib, o'simliklar uchun hayotbaxsh manba hisoblanadi. Tuproq tarkibida turli mikroelementlar, mikroorganizmlar, gelmintlar, chirindilar va boshqa moddalar mavjud. Tuproq o'z navbatida qator gidrogeologik vazifalarni ham bajaradi. Bulardan biri va asosiysi uning g'ovaklik xususiyatidir. Ma'lumotlarga qaraganda, insonning hayotiy faoliyati natijasida tuproq o'zining normal tabiiy holatini yo'qotib bormoqda. Chunki tuproq nihoyatda ko'p, turli kimyoviy moddalar bilan ifloslanayotganini o'rganish shubhasiz dolzarbdir.

Bitiruv malakaviy ishning «Kirish» qismida va ilova qilingan materiallarning tarkibi va bajarilish sifati: Bitiruv malakaviy ishda pestitsidlarning atrof – muhitga ta'siriga bag'ishlangan bo'lib, bitiruvchi bu sohada juda ko'p izlanish qilgan. Pestitsid moddalarning tashqi muhit va o'simliklar hamda hayvon organizmiga ta'sirlarini o'rganishni oldiga maqsad qilib qo'ygan.

Malakaviy ishda ilmiy manbalar. Fan-texnika innovatsiya yutuqlari natijalaridan foydalanilganligi: Tadqiqotchi bitiruv malakaviy ishini bajarishda 65 ta ilmiy adabiyotlar, mavzuga oid ilmiy maqolalardan foydalangan.

Bitiruv malakaviy ishning ilmiy-uslubiy va texnik iqtisodiy jihatdan asoslanganligi: Pestitsidlarning atrof – muhitga qanday ta'sir qilganliklarini

o'rganib, ularning ta'siri haqida juda ko'plab ma'lumotlar to'plandi. Pestitsid moddalarining esa qo'llanilishi ba'zi qishloq xo'jalik mahsulotlarining sifati buzilishiga olib kelishi yoki ularning unumi pasayishi hamda tuproq, suv, havo tarkiblarining o'zgarishi aniqlandi.

Bitiruv malakaviy ishning ijobiy tomonlari. Berilgan tavsiyalarni ishlab chiqarishda va talim-tarbiya jarayonida foydalanish imkoniyatlari:

Hozirgi, yuksak ilmiy-texnika taraqqiyoti davrida hayotning turli jabhalarida kimyo sanoati mahsulotlari keng ko'lamda qo'llanilmoqda. Shuningdek, qishloq xo'jalik mahsulotlarini yetishtirishda ham kimyoviy moddalardan foydalaniladi. Serquyosh O'zbekistonimizning o'ziga xos iqlim sharoiti ziroatchilikning barcha jabhalarini rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratish bilan birga, qishloq xo'jaligi ekinlariga zarar yetkazuvchi har xil hasharotlar va zamburug' kasalliklarining ko'payishiga sabab bo'ladi. Og'ir mehnatlar evaziga yetishtiriladigan qishloq xo'jalik ekinlariga har xil kanalar, bakteriyalar, zamburug'lar, viruslar va boshqa bir qator zararkunandalar juda katta zarar yetkazishi haqida o'quvchilarga yetkazish kerak.

Bitiruv malakaviy ishidagi kamchiliklar Bitiruv malakaviy ishi ayrim kamchiliklardan ham holi emas. Shulardan ba'zi foydalanilgan adabiyotlar silka qilinmagan va ayrim imloviy xatolar uchrab turadi. Bu kamchiliklar jiddiy kamchiliklar emas va ishning asosiy mazmun mohiyatiga jiddiy ta'sir ko'rsatmaydi. Bitiruvchi malakaviy ishini ham nazariy ham amaliy jihatdan chuqur biladi va bitiruv malakaviy ishni muvoffaqiyatli himoya qiladi deb ishonch bildiraman.

UrDU qoshidagi 2-son Akademik litsey

Kimyo fani o'qituvchisi:

D.Dushamov

2015 yil «___» iyun

Bitiruv malakaviy ishini DAK tomonidan baholash mezonlari

№	Baholanadigan bo'limlar	Eng yuqori ko'rsatkich ball hisobida
1	BMI ning "Kirish" qismida mavzuning dolzarbligi, maqsad va vazifalarning yoritilishi	10
2	Ishning asosiy (tushuntirish) qismining Nizom talablariga mos xolda bajarilishi	35
3	"Xulosa" qismida ilmiy-nazariy va amaliy tavsiyalarning mavjudligi	10
4	Ishni bajarishda mavzuga oid manbaalarning tahlili. Chet el adabiyotlaridan va internet materiallaridan foydalanish	15
5	Ishdagi ilovalarning mavzu mazmuniga mosligi. Ishni bajarishda grammatika qoidalariga amal qilinganligi	10
6	Himoyaga ish mazmunini bayon qila bilganligi. Savollarga berilgan javoblar darajasi	15
7	BMI mavzusi bo'yicha ilmiy-nazariy seminarlar va konferentsiyalarda ma'ruza (axborot) bilan ishtiroki, maqola (tezis) nashr qilinganligi	5

Eslatma: har bir kafedraning xususiyatlari e'tiborga olingan holda baholash mezonlariga o'zgartirishlar kiritish maqsadga muvofiq.

Urganch davlat universiteti Tabiatshunoslik va geografiya fakulteti kimyo yo'nalishining bitiruvchisi Xudayberganov Oybek Ikromovichning «Pestitsidlarning atrof-muhitga zararli ta'siri va uning oldini olish chora tadbirlari» mavzusida bajarilgan bitiruv malakaviy ishi DAK ning «___» « iyun» 2015 yil dagi majlisida himoya qilinadi.

Davlat attestatsiya komissiyasi bitiruv malakaviy ishga quyidagi o'zlashtirish ko'rsatkichlarini belgilaydi.

№	Baholanadigan bo'limlar	Eng yuqori ko'rsatkich ball hisobida	Komissiya belgilagan foiz
1	BMI ning "Kirish" qismida mavzuning dolzarbligi, maqsad va vazifalarning yoritilishi	10	
2	Ishning asosiy (tushuntirish) qismining Nizom talablariga mos holda bajarilishi	35	
3	"Xulosa" qismida ilmiy-nazariy va amaliy tavsiyalarning mavjudligi	10	
4	Ishni bajarishda mavzuga oid manbaalarning tahlili. Chet el adabiyotlaridan va internet materiallaridan foydalanish	15	
5	Ishdagi ilovalarning mavzu mazmuniga mosligi. Ishni bajarishda grammatika qoidalariga amal qilinganligi	10	
6	Himoyaga ish mazmunini bayon qila bilganligi. Savollarga berilgan javoblar darajasi	15	
7	BMI mavzusi bo'yicha ilmiy-nazariy seminarlar va konferentsiyalarda maruza (axborot) bilan ishtiroki, maqola (tezis) nashr qilinganligi	5	
Jami:		100	

Davlat attestatsiya komissiyasi majlisining qarori:

1. Xudayberganov Oybek Ikromovichning «Pestitsidlarning atrof-muhitga zararli ta'siri va uning oldini olish chora tadbirlari» mavzusida bajargan bitiruv malakaviy ish uchun _____ lik o'zlashtirish ko'rsatkichi belgilanish va «_____» deb baholansin.

2. _____

DAK raisi: dots., k.f.n. Qulimov A.K.

A`zolari: dots., p.f.n. Eshchanov E.U.

dots., k.f.n. Hasanov Sh.B.

dots., k.f.n. Azizjanov X.M.

k.f.n. Baltayeva M.M.

k.f.n. Abduraxmanova T.R.

Masharipov A.

2015 yil «_____» _____

Urganch davlat universiteti Tabiatshunoslik va geografiya fakulteti

“Umumiy kimyo” kafedrasi

Bitiruv malakaviy ish _____sonli tartib raqam bilan qayd qilindi.

Bitiruv malakaviy ishni bajaruvchining ismi-sharifi:

Xudayberganov Oybek Ikromovich

Bitiruv malakaviy ishning mavzusi:

«Pestitsidlarning atrof – muhitga zararli ta’siri va uning odini olish chora tadbirlari»

Ilmiy rahbar (maslahatchi) ning ismi-sharifi: Polvonov Xudaybergan Qo’ziyevich

Bitiruv malakaviy ish kafedraning 2015 yil «_____»_____da o’tkazilgan majlisi qaroriga muvofiq DAK majlisida himoya qilindi.

Bitiruv malakaviy ishga taqrizchi qilib, UrDU qoshidagi 2-son akademik litseyning kimyo fani o’qituvchisi D. Dushamov tayinlandi.

Kafedra mudiri: _____ dots. Hasanov SH.

Kafedraning bitiruv malakaviy ishni DAK majlisida himoya qilish bo’yicha tavsiyasiga roziman.

Fakultet dekani: _____ dots. Polvonov X.Q.

Urganch Davlat Universiteti

Tabiatshunoslik va geografiya fakulteti “Umumiy kimyo” kafedrası
5140500 Kimyo ta’lim yo’nalishi bo’yicha bakalavr darajasini olish uchun

Tasdiqlayman fakultet dekani

_____dots. Polvonov X.Q.

“ ____ ” _____2015 y.

BITIRUV MALAKAVIY ISH BO’YICHA TOPSHIRIQ

Talaba: Xudayberganov Oybek Ikromovich

1. Ishning mavzusi: «Pestitsidlarning atrof - muhitga zararli ta’siri va uning oldini olish chora tadbirlari» «20» dekabr 2014 yil universitet rektorining «№ 217-T, § 3»-sonli buyrug’i bilan tasdiqlangan.

2. Ishni topshirish muddati: “ ____ ” iyun 2015 y.

3. Mavzu bo’yicha dastlabki ma’lumotlar beruvchi adabiyotlar ro’yxati:

1. Врочинский К.К. и др. Гидробиологическая миграция пестицидов, М: изд. МГУ, 1980. 120 с.
2. Мельников Н.Н. Журн. ВХО им. Д. И. Менделеева. 1978. Т. 23. С. 208-214.
3. Мельников Н.Н., Волков А. И., Короткова О. А. Пестициды и окружающая среда. М: Химия, 1977. 240 с.
4. Спыну Е.И.,Иванова Л.Н. Математическое прогнозирование и профилактика загрязнения окружающей среды пестицидами. М: Медицина, 1917. 166 с.
5. Трунова О.Н. Биологические факторы самоочищения водоемов и сточных вод. Л: Наука, 1979. 110 с.
6. Brown A.W.A. Ecology of pesticides. N.Y: Wiley. 1978. 525 p.
7. Pesticides in Aquatic Environments Ed. by M.A.Q. Khan., N.Y: Plenum Press. 1977. 257 p.
8. Lech J.I. et al. //Environ health perspectives. 1980. V. 34. P. 115-131.

9. Spenser W.F. et al. //Residtie Rev. 1973. V. 49. P. 1-47.

10. Crosby D.G.//Advances in Pesticide Science/Ed. by H. Geisbühler, 1979. V. 3. P. 568-576.

4. Ishning maqsadi: Pestitsid moddalarning atrof – muhitdagi jonli va jonsiz tabiatga bo’lgan ta’sirini o’rganib, ularning ta’sirida xulosalar chiqarilib, ta’sirini kamaytirish chora – tadbirlarini ishlab chiqishdan iborat.

5. Chizma materiallar ro’yxati:

6. Maslahatchilar: dots. X. Polvonov.

Bo’limlar	Maslahatchi F.I.SH.	Imzo, sana	
		Topshiriq berdi	Topshiriq qabul qildi
I. Kirish	X. Polvonov	10.12.2014	25.12.2014
I. Pestitsidlarning turlari	X. Polvonov	27.12.2014	15.01.2015
II. Organik birikmalarning pestitsidlik xossalari	X. Polvonov	20.01.2015	13.02.2015
III. Pestitsidlarning tashqi atrof- muhitga ta’sirlari	X. Polvonov	15.02.2015	01.03.2015
IV. Pestitsidlar qo’llanilishining fizik – kimyoviy asoslari pestitsidlarning qo’llanish shakllari	X. Polvonov	05.03.2015	13.04.2015
Xulosalar	X. Polvonov	15.04.2015	20.04.2015

Ishga taqriz yozuvchi: UrDU qoshidagi 2-son akademik litseyning kimyo fani o’qituvchisi D. Dushamov tayinlandi.

7. Ilmiy rahbar dots. Polvonov X.Q. _____

BMI bajaruvchi talaba: Xudayberganov O.I. _____

Kafedra mudiri: dots. Hasanov SH.B. _____

MUNDARIJA

KIRISH	3
I BOB. PESTITSIDLARNING TURLARI	5
II BOB. ORGANIK BIRIKMALARNING PESTITSIDLIK XOSSALARI	13
2.1. Organik pestitsidlarning klassifikatsiyasi.....	13
2.2. Gerbitsidlar.....	14
2.3. Fungitsidlar.....	19
2.4. Insektitsidlar.....	21
2.5. O'simliklarning o'sishida organik pestitsidlarning ahamiyati.....	28
2.6. Defoliantlar.....	32
2.7. Repellentlar.....	35
2.8. Attraktantlar (feromonlar).....	36
2.9. Xemosterilizatorlar.....	37
2.10. Prostaglandinlar.....	39
2.11. Tabiiy pestitsidlar.....	40
III BOB. PESTITSIDLARNING TASHQI ATROF-MUHITGA TA'SIRLARI	41
3.1. Pestitsidlarning havoga ta'siri.....	44
3.2. Pestitsidlarning suvga ta'siri.....	45
3.3. Pestitsidlarning tuproqqa ta'siri.....	46
3.4. Pestitsidlarning madaniy o'simliklarga ta'siri	51
3.5. Pestitsidlarning odam organizmiga ta'siri.....	59
3.6. Pestitsidlarning biotsenozga ta'siri	62
3.7. Pestitsid atrof – muhitga zararli ta'siri.....	65
IV BOB. PESTITSIDLAR QO'LLANILISHINING FIZIK – KIMYOVIIY ASOSLARI PESTITSIDLARNING QO'LLANILISH SHAKLLARI	70
4.1. Pestitsidlarning qo'llanish usullari.....	75
XULOSALAR	83
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI	84